

A PTE Egyetemi Folyóirat-fejlesztési Bizottság ősi ülésének eredményei 2025. 10. 21.

Felvezetés

A bizottság elnöke, Tésits Róbert, köszöntötte a résztvevőket és bemutatta a 2025 ősi ülésének előadóit: dr. Sziklai Péter professzort, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem (továbbiakban: ELTE) tudományos ügyekért felelős rektorhelyettesét, Fejes Juditot, az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár Oktatás- és Kutatástámogatási Osztályának kutatástámogató könyvtárosát, valamint Faragó-Szilvási Tibort, az MTA Könyvtár és Információs Központ Kutatástámogatási Osztályának a vezetőjét. Az ülés célja, hogy az előadók az ELTE folyóiratfejlesztési stratégiájáról és a tudományos folyóiratok minőségi fejlesztési lehetőségeiről tájékoztassák a hallgatóságot.

Első előadás

Az első előadásban dr. Sziklai Péter a folyóiratrangsorok jelentőségéről, valamint az ELTE-n 2022-től bevezetett Folyóiratfejlesztési Alapról beszélt. Három fontosabb egyetemi rangsort emelt ki: 1. QS World University Ranking (Scopus-alapú), 2. THE – Times Higher Education World University Rankings (szintén Scopus-alapú), és 3. ARWU – Academic Ranking of World Universities (más néven Shanghai Ranking, WoS-alapú). Ezeket tudományometriai szempontból mérvadó, fontos forrásokként ismertette.

Rámutatott, hogy a rangsorok általánosságban nem feltétlenül alkalmasak egy-egy egyetem vagy tudományterület pontos pozíciójának meghatározására a tudományos térben. Ugyanakkor a bennük szereplő adatok a kutatásfinanszírozók, partnerek és potenciális hallgatók számára értékes információkat nyújtanak. Bár a rankingek sokszor erősítik a „publish or perish” jellegű tudományos termelékenységet, indikátoraik mégis hasznos iránymutatást adhatnak a fejlesztési célok kijelöléséhez, hiszen fontos mérőszámokat tartalmaznak.

A láthatósági törekvésekkel kapcsolatban hangsúlyozta, hogy kiemelten fontos a nemzetközi tudományometriai adatbázisok – a Scopus és a Web of Science – figyelemmel kísérése. Az ezekbe való bekerülés és a hosszú távú indexáltság biztosítása jelenti a tudományos folyóiratok számára a legnagyobb lehetőséget a nemzetközi tudományos életben való aktív jelenlétre. Az előadó szerint ezért elsődleges feladat a rangsorok indikátorainak (pl. *citation per faculty*, *international research network*, *citation impact*, *research productivity*, *research strength*, *research excellence*, *research influence*, *international co-authorship* stb.) folyamatos elemzése a folyóiratfejlesztés irányainak meghatározásakor.

Az előadás második részében ismertette azokat a motivációkat és elveket, amelyek mentén 2022-ben elindították az ELTE Folyóiratfejlesztési Alapot. Az alap szakmai és anyagi támogatást nyújt az egyetemhez köthető lapok számára, elősegítve a korábban megfogalmazott célok elérését. Számokban kifejezve ez 17–20 támogatott folyóiratot, három–négy tagú bírálóbizottságot, a lapok 60%-ának rendszeres újrapályázását, valamint kilenc, Scopusba bekerült folyóiratot jelent.

Második előadás

Fejes Judit előadásának középpontjában az ELTE kutatástámogatási rendszere, azon belül a folyóirat-fejlesztés állt. Bevezetőjében ismertette azokat az adottságokat és kihívásokat, amelyek meghatározták és ma is formálják e tevékenység kereteit. Bemutatta továbbá azokat a kutatástámogatási eszközöket és szolgáltatásokat, amelyek korábban és jelenleg is fontos szerepet töltenek be az ELTE könyvtárának munkájában (pl. OJS, DOI-szolgáltatás, intézményi repozitórium – EDIT, szakmai tanácsadás, oktatás, képzések, konferenciák, idézettségi elemzések, a WoS és Scopus bírálati visszajelzéseinek gyűjtése és értékelése, valamint kapcsolat-tartás az adatbázisok képviselőivel).

A segítségnyújtás alapelveit négy kulcsfogalom mentén ismertette: hozzáférhetőség (adatbázis-indexáltság), átláthatóság (COPE, DOAJ, OASPA, WAME), megbízhatóság, valamint összhang/megfelelés (*Aims & Scope*). Ezek együttesen járulnak hozzá a tudatosság – célkitűzés – felkészülés – tervezés folyamatához egy folyóirat életpályájában. Fejes Judit hangsúlyozta, hogy a hosszú távú célok megvalósításához elengedhetetlen a kezdeti tudatosság és stratégiai szemlélet.

Az előadás zárásaként bemutatta a folyóirat-fejlesztés során azonosított négy fejlődési stádiumot, amelyek egy-egy folyóirat teljes életciklusát követik végig, és segítenek a fejlesztési célok, illetve feladatok pontos meghatározásában. Ezekre építve ajánlásokat fogalmazott meg az adatbázis-regisztrációk célszerű sorrendjére vonatkozóan is. Végül kiemelte, hogy az ELTE támogatási rendszerében – a pályázati források lehívásától függetlenül – nagy hangsúlyt fektetnek a pályázók utánkövetésére.

Harmadik előadás

Utolsó előadóként Faragó-Szilvási Tibor az ELTE EKL folyóiratfejlesztési szolgáltatásait mutatta be. Itt említésre kerültek az információs „napok”, a szakmai témafeldolgozások (pl. CRediT, Tenzing applikáció), a csoportos adatbázis-beviteli lehetőségek, a személyes konzultációk, a folyóiratok weboldalának áttekintése, a hivatkozásiháló-elemzés, a „gyémánt” folyóiratokkal kapcsolatos nemzetközi trendek és jó gyakorlatok figyelése, valamint a legújabb és legjelentősebb fejlesztés: a Folyóirat-támogatás Információs Oldal (FIO).

Utóbbi oldal jelenleg kizárólag az ELTE-n belül érhető el, de a jövőben tervezik annak nyilvánossá tételét. A FIO célja, hogy a folyóirat-szerkesztőségek számára olyan tájékoztató és önellenőrző felületet biztosítson, amely megkönnyíti a fejlesztési folyamat különböző lépéseinek megtervezését és nyomon követését. A platform információkat tartalmaz a láthatóság növelésének lehetőségeiről, a különböző indexáló adatbázisokról és azok feltételrendszeréről, a jó gyakorlatokról, valamint a folyóirat honlapján kötelezően megjelenítendő dokumentumok és szerkesztéspolitikai elemek tartalmáról. Emellett – az adatbázis-indexáltsághoz kapcsolódóan – szisztematikus elvárásrendszer-elemzést is kínál, amely támogatja az önértékelést. A felület jelenleg tíz adatbázis követelményrendszerét tartalmazza, és lehetőséget ad visszajelzéses kiértékelésre is. Ennek révén a szerkesztőségek pontos képet kapnak arról, hogy folyóiratuk az egyes adatbázisok indexálási feltételeinek milyen – százalékban kifejezhető – szintjén áll.

Vita

Az előadások hossza és a találkozó tervezett időtartama végül nem tette lehetővé, hogy a bizottsági tagok helyben tegyék fel kérdéseiket. A bizottság elnöke ezért vállalta, hogy az összegyűjtött kérdéseket e-mailben továbbítja az előadók számára.

Az ülés főbb tanulságai a folyóiratszerkesztőségek számára

- A nemzetközi tudománymetriai adatbázisok (Scopus, Web of Science) figyelemmel kísérése és az azokba való bekerülés a láthatóság és elismertség kulcsa.
- A rangsorok (QS, THE, ARWU) indikátorainak rendszeres elemzése segíti a folyóiratfejlesztési célok pontos meghatározását.
- A „publish or perish” szemlélet kritikája mellett fontos felismerni, hogy az idézettségi és hatásindikátorok iránytűként szolgálhatnak a minőségfejlesztésben.
- Az intézményi folyóiratfejlesztési alap más egyetemen is hasznos pénzügyi és szakmai támogatást nyújt a szerkesztőségeknek.
- A támogatási rendszer átlátható bírálati és utánkövetési mechanizmusokra épüljön, hogy a lapok hosszú távon is fejlődjenek.
- A fejlesztés során négy alapelv vezérelje a szerkesztőségi munkát:
 1. Hozzáférhetőség – adatbázis-indexáltság biztosítása,
 2. Átláthatóság – etikai és nyílt hozzáférési normák (COPE, DOAJ, OASPA, WAME) betartása,
 3. Megbízhatóság – hiteles és következetes szerkesztési gyakorlat,
 4. Összhang/megfelelés – a lap céljainak (Aims & Scope) tudatos és következetes képviselése.
- A folyóiratok életciklus-alapú fejlesztése segíti az egyes stádiumokhoz illeszkedő célok és feladatok kijelölését.
- Az adatbázis-regisztrációk sorrendjét stratégiailag célszerű megtervezni, a folyóirat fejlettségi szintjéhez igazítva.
- A tudatosság, tervezés és stratégiai szemlélet már a folyóirat korai szakaszában elengedhetetlen.
- Hasznos fejlesztési eszköz lehet egy önellenőrző, információs felület (mint az ELTE Folyóirat-támogatás Információs Oldala – FIO), amely:
 - részletes tájékoztatást nyújt az indexálási elvárásokról,
 - segíti a jó gyakorlatok megismerését,
 - önértékelési és visszajelzési funkcióval támogatja a minőségfejlesztést.
- Az adatbázisok követelményrendszerének ismerete és összevetése révén objektíven mérhető a folyóirat fejlettségi szintje.
- A szerkesztőségeknek javasolt rendszeres kapcsolatot tartani az adatbázisok képviselőivel és a kutatástámogató könyvtári hálózattal.
- Az intézményi repozitóriumok, DOI-szolgáltatások és idézettségi elemzések integrált alkalmazása növeli a folyóirat szakmai hitelét.
- A folyóiratfejlesztés sikerének záloga a tudatos építkezés, a transzparencia és a folyamatos önértékelés.

